

بررسی نقش رسانه های آموزشی در بهبود فرایند یادگیری دانش آموزان دوره ی متوسطه دوم شهرستان فارس

رضا حسن زاده سورشجانی^۱، رضا عقیلی^۲، معصومه اسلامی^۳، شقایق فدایی^۴

^۱ کارشناس علوم تربیتی، آموزگار پایه پنجم دبستان شهرستان اردل استان چهارمحال و بختیاری.

^۲ مدرس دانشگاه فرهنگیان، استان چهارمحال و بختیاری.

^۳ دانشجو معلم کارشناسی علوم تربیتی، پردیس شهید باهنر شهرکرد.

^۴ دانشجو معلم کارشناسی علوم تربیتی، پردیس شهید باهنر شهرکرد.

نام و نشانی ایمیل نویسنده مسئول:

رضا حسن زاده سورشجانی

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش رسانه های آموزشی در بهبود فرایند یادگیری دانش آموزان دوره ی متوسطه دوم شهرستان فارس به اجرا درآمده است. روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی بوده و جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان فارس در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵، شامل ۳۸۲۰ نفر می باشند که به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای تعداد ۳۵۰ پرسشنامه بین دانش آموزان توزیع گردید. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون همبستگی پیرسون و آزمون تی تک نمونه ای استفاده گردید. نتایج تحقیق نشان داد که دسترسی دانش آموزان به رسانه های آموزشی نسبت به سال های گذشته افزایش پیدا کرده است. استفاده از رسانه های آموزشی موجب یادگیری بهتر دانش آموزان و افزایش سطح اطلاعات آنان می شود و مطالب درسی که از طریق رسانه های آموزشی بیان می شوند ماندگاری بیشتری در ذهن دارند. همچنین نتایج تحقیق نشان داد که بین تشویق عوامل محیطی به استفاده از رسانه های آموزشی و استفاده صحیح دانش آموزان رابطه معنی دار نسبتاً ضعیفی وجود دارد.

کلمات کلیدی: دانش آموزان، رسانه، رسانه آموزشی، یادگیری.

مقدمه

آموزش و پرورش را می توان یکی از ارکان اساسی هر جامعه دانست. بقا، دوام و پیشرفت هر جامعه به کیفیت تعلیم و تربیت آن بستگی دارد.

نظام های آموزشی و فعالیت های حاکم بر آن ها باتوجه به پیشرفت جوامع، همواره دستخوش تغییر و تحول بوده اند. به این سبب وظیفه و مسئولیت معلم امروز نسبت به گذشته سنگین تر شده است. دیگر نمی توان با روش های آموزشی سنتی، جامعه و افراد آن را به سوی یک تحول شگرف سوق داد (شعبانی، ۱۳۸۴). یادگیری هنگامی به بهترین وجه صورت می گیرد که اطلاعات به دست آمده توسط دو کانال، با یکدیگر ارتباط هماهنگی بیشتری داشته باشند و بتوانند بین این دو، تعامل برقرار سازند. شاید بتوان گفت بر همین اساس است که توضیح کلامی همراه با شکل و نمودار، به یادگیری و یادآوری مطالب کمک بیشتری می کند (ساکي، ۱۳۹۲). امروزه به دلیل در دسترس قرار گرفتن فناوری های جدید تعاملی رایانه ای، فرایند یاددهی یادگیری کاملاً از حالت یک طرفه و شکل انتقال اطلاعات از معلم به دانش آموزان خارج شده است. می توان گفت فناوری های نوظهور سیمای تعلیم و تربیت را متحول کرده اند و فناوری اطلاعات و ارتباطات امروزه واسطه یادگیری و عنصر مهم آموزش و سیستم های یاددهی و یادگیری است (سعیدی پور و همکاران، ۱۳۹۲). با پیدایش و گسترش انقلاب تکنولوژی در دهه ۱۹۸۰، جهان به مرحله ی جدیدی گام نهاد که در آن رسانه ها ضمن تکامل و تنوع به یکی از اجزای اصلی جوامع بشری تبدیل شده اند.

رسانه در معنایی وسیع گفتار، نوشتار، ایماء و اشاره، بیان چهره ای، لباس و بازیگری را میتوان در زمره رسانه های ارتباطی گنجانند (سولیوان و دیگران، ۱۳۸۴: ۲۴-۳۹). همچنین رسانه شیوه خاص انتقال پیام است که مشتمل بر نظامی از نمادها یا رمزهاست (هارجی و دیگران، ۱۳۸۴: ۲۲).

رسانه ها با تولید و انتشار پیام های گوناگون در گستره ای وسیع با حضور و نفوذی عمیق در فرایند تبادل اطلاعات و اخبار، اندیشه و فرهنگ و تغییر در باورها و رفتار آحاد مردمی نقشی قابل دارند. درحالیکه فناوری های ارتباطی جوامع مختلف را متحول ساخته، بر فهم و ادراک ما از خودمان، جوامع و تنوع فرهنگی ما تاثیر می گذارد، مسلماً بهره مندی از سواد رسانه ای به عنوان دانشی نوظهور برای شناخت کاربرد و عملکرد رسانه های ارتباط جمعی، مهارتی حیاتی برای قرن ۲۱ به حساب می آید (سلطانیان، ۱۳۹۰: ۲). نظام آموزش و پرورش همانگونه که در مقابل سواد خواندن و نوشتن کودکان و نوجوانان مسئول است در برابر آموزش سواد رسانه ای آن ها نیز مسئول است. در میان مقاطع تحصیلی در آموزش و پرورش مقطع متوسطه به سبب آنکه حلقه ارتباط بین مدرسه و جامعه است از اهمیت بالا و سرنوشت سازی برخوردار است. دانش آموختگان این مقطع که به عنوان دیپلم از آن خارج می شوند لازم و ضروری است به سواد رسانه ای به عنوان مهارتی لازم برای زندگی در عصر کنونی مجهز شوند. مهارتی که تسلط بر آن برای دانش آموزان بیش از سایر اقشار جامعه ضروری است (تقی زاده، ۱۳۹۰: ۷).

در گذشته پژوهش های متعددی در مورد اثر رسانه در جامعه انجام گرفته است اما تاکنون تحقیق جامع و مفیدی در مورد نقش رسانه های آموزشی در یادگیری انجام نشده است. با این وجود می توان گفت پژوهش های گذشته فرضیات تحقیق حاضر را مورد ارزیابی قرار داده اند و نقش رسانه های آموزشی بر فرایند یادگیری دانش آموزان را مورد تایید قرار داده اند. برای مثال یوسفی (۱۳۹۳) در یافته های تحقیق خود با عنوان نگرش دانشجویان به نقش وسایل ارتباط جمعی در زندگی فردی و اجتماعی، به این نتیجه دست پیدا می کند که وسایل ارتباط جمعی (رسانه) در یادگیری جامعه پذیری افراد تاثیر می گذارند و می توانند افکار عمومی را تغییر دهند. همچنین عظیمی و شکرخواه (۱۳۹۴)، در مقاله ای با عنوان کودک، رسانه و ارتباط متقابل نتیجه می گیرد که تبدیل تهدیدات رسانه به فرصت و بهره جستن از آن برای توسعه فرهنگ عمومی و دانش فردی و اجتماعی از عوامل موثر بر کاهش حضرات رسانه ها می تواند باشد.

روش

این روش توصیفی از نوع همبستگی بوده و از طریق توزیع پرسشنامه محقق ساخته اجرا شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهرستان فارس در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵، شامل ۳۸۲۰ نفر می باشند که از طریق جدول کرجسی و مورگان تعداد ۳۵۰ نفر برای نمونه انتخاب گردیدند و به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای این تعداد پرسشنامه بین دانش آموزان توزیع گردید. پرسشنامه توزیع شده توسط پژوهشگر ساخته شده و دارای ۲۴ سوال می باشد که فرضیات پژوهش را سنجیدند. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون همبستگی پیرسون و آزمون تی تک نمونه ای استفاده گردید.

یافته ها

فرضیات تحقیق

فرضیه ۱. بین استفاده از رسانه های آموزشی و یادگیری بهتر دانش آموزان رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۱. همبستگی بین استفاده از رسانه های آموزشی و یادگیری بهتر دانش آموزان

استفاده از رسانه آموزشی		یادگیری بهتر دانش آموزان
استفاده از رسانه آموزشی	همبستگی پیرسون	۰/۸۳
	معنا داری	۰/۰۰۱
	تعداد	۳۵۰
یادگیری بهتر دانش آموزان	همبستگی پیرسون	۰/۸۳
	معنا داری	۰/۰۰۱
	تعداد	۳۵۰

با توجه به مقادیر به دست آمده برای رابطه بین دو متغیر استفاده از رسانه های آموزشی و یادگیری بهتر دانش آموزان می توان چنین نتیجه گرفت که رابطه معنی دار بسیار قوی بین این دو متغیر وجود دارد. میزان معنی داری ۰/۰۰۱ می باشد که از ۰/۰۵ کمتر می باشد.

فرضیه ۲. آشنایی و دسترسی دانش آموزان به رسانه های آموزشی نسبت به سال های گذشته افزایش پیدا کرده است.

جدول ۲. آزمون تی تک نمونه ای برای بررسی میزان افزایش آشنایی و دسترسی دانش آموزان با رسانه های آموزشی نسبت به گذشته

سوال	تعداد	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	آزمون تی	سطح معناداری
۱۲و۱۰_۷و۶	۳۵۰	۱۸/۶۴	۲/۱۸	۳۴۹	۱۱/۶۰۲	۰/۰۰۱

نتایج تحلیل آماری توصیفی و استنباطی در این جدول نشان می دهد که در سطح معناداری ۰/۹۵ می توان گفت که آشنایی و دسترسی دانش آموزان به رسانه های آموزشی نسبت به سال های گذشته افزایش پیدا کرده است.

فرضیه ۳. بین استفاده و تشویق عوامل محیطی به استفاده از رسانه آموزشی و استفاده صحیح دانش آموزان از آن رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۳. همبستگی بین استفاده و تشویق عوامل محیطی به استفاده از رسانه آموزشی و استفاده صحیح دانش آموزان از آن

تشویق عوامل محیطی		استفاده صحیح دانش آموزان
تشویق عوامل محیطی	همبستگی پیرسون	۰/۰۲۹
	معنا داری	۰/۰۳۳
	تعداد	۳۵۰
استفاده صحیح دانش آموزان	همبستگی پیرسون	۰/۰۲۹
	معنا داری	۰/۰۳۳
	تعداد	۳۵۰

با توجه به مقادیر به دست آمده برای رابطه بین دو متغیر استفاده و تشویق عوامل محیطی به استفاده از رسانه آموزشی و استفاده صحیح دانش آموزان از آن می توان چنین نتیجه گرفت که رابطه معنی دار نسبتا ضعیفی بین این دو متغیر وجود دارد. میزان معنی داری ۰/۰۳۳ می باشد که از ۰/۰۵ کمتر می باشد.

فرضیه ۴. مطالب درسی که از طریق رسانه های آموزشی بیان می شوند ماندگاری بیشتری در ذهن دارند.

جدول ۴. آزمون تی تک نمونه ای برای بررسی میزان ماندگاری مطالب درسی بیان شده از طریق رسانه های آموزشی

سوال	تعداد	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	آزمون تی	سطح معناداری
۱۳ و ۱۱	۳۵۰	۹/۰۲	۱/۹۶	۳۴۹	۱۴/۰۹	۰/۰۰۱

نتایج تحلیل آماری توصیفی و استنباطی در این جدول نشان می دهد که در سطح معناداری ۰/۹۵ می توان گفت که مطالب درسی که از طریق رسانه های آموزشی بیان می شوند ماندگاری بیشتری در ذهن دارند. فرضیه ۵. بین استفاده دانش آموزان از رسانه های آموزشی و افزایش سطح اطلاعات آنان رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۵. همبستگی بین استفاده دانش آموزان از رسانه های آموزشی و افزایش سطح اطلاعات آنان

			افزایش سطح اطلاعات
استفاده دانش آموزان از رسانه	همبستگی پیرسون	۱	۰/۵۴
	معنا داری		۰/۰۰۱
	تعداد	۳۵۰	۳۵۰
افزایش سطح اطلاعات	همبستگی پیرسون	۰/۵۴	۱
	معنا داری	۰/۰۰۱	
	تعداد	۳۵۰	۳۵۰

با توجه به مقادیر به دست آمده برای رابطه بین دو متغیر استفاده دانش آموزان از رسانه های آموزشی و افزایش سطح اطلاعات آنان می توان چنین نتیجه گرفت که رابطه معنی دار مثبتی بین این دو متغیر وجود دارد. میزان معنی داری ۰/۰۰۱ می باشد که از ۰/۰۵ کمتر می باشد.

نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش رسانه های آموزشی در بهبود فرایند یادگیری دانش آموزان دوره ی متوسطه دوم شهرستان فارسان به اجرا درآمده است. نتایج نشان داد که رسانه های آموزشی در بهبود فرایند یادگیری دانش آموزان به طور معناداری موثر است. این یافته ها با پژوهش های قبلی از جمله یوسفی (۱۳۹۳) و عظیمی و شکرخواه (۱۳۹۴) هماهنگ و همسوست.

برای نمونه پژوهش یوسفی (۱۳۹۳) در تحقیق خود با عنوان نگرش دانشجویان به نقش وسایل ارتباط جمعی در زندگی فردی و اجتماعی نشان داد که وسایل ارتباط جمعی (رسانه) در یادگیری جامعه پذیری افراد تاثیر می گذارند و می توانند افکار عمومی را تغییر دهند. همچنین عظیمی و شکرخواه (۱۳۹۴) در مقاله ای با عنوان کودک، رسانه و ارتباط متقابل نتیجه می گیرد که تبدیل تهدیدات رسانه به فرصت و بهره جستن از آن برای توسعه فرهنگ عمومی و دانش فردی و اجتماعی از عوامل موثر بر کاهش حضرات رسانه ها می تواند باشد.

پس ما در مقاله حاضر پس از تحلیل پرسشنامه ها نتیجه می گیریم که؛ استفاده از رسانه های آموزشی موجب یادگیری بهتر دانش آموزان می شود. استفاده دانش آموزان از رسانه های آموزشی باعث افزایش سطح اطلاعات آنان می شود و مطالب درسی که از طریق رسانه های آموزشی بیان می شوند ماندگاری بیشتری در ذهن دارند. همچنین نتایج تحقیق نشان داد که بین تشویق عوامل محیطی به استفاده از رسانه های آموزشی و استفاده صحیح دانش آموزان رابطه معنی دار نسبتا ضعیفی وجود دارد.

باتوجه به نتایج به دست آمده امیدواریم آموزش و پرورش نیز در جهت استفاده بهتر از رسانه های آموزشی برای بهبود یادگیری دانش آموزان قدم بردارد.

منابع و مراجع

- [۱] تقی زاده، عباس (۱۳۹۰)، بررسی مقایسه ای سواد رسانه ای دختران و پسران دانش آموز مقطع متوسطه، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبائی.
- [۲] ساکی، رضا (۱۳۹۲)، دانش معلمان درباره پژوهش و نیاز آنان به آموزش پژوهش، دوفصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه شاهد، سال بیستم: شماره ۲ بهار و تابستان ۹۲.
- [۳] سعیدی پور، بهمن، معصومی فرد، مرجان، معصومی فرد، میترا (۱۳۹۲)، بررسی رابطه منبع کنترل، سبک های یادگیری و یادگیری خودتنظیم با موفقیت تحصیلی دانشجویان دوره های آموزشی برخط، دوفصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه شاهد، سال بیستم: شماره ۲ بهار و تابستان.
- [۴] سلطانیان، شیما (۱۳۹۰)، بررسی نقش سواد رسانه ای در حفظ و ارتقاء هویت فردی در بین جوانان تهرانی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی: تهران.
- [۵] شعبانی، حسن (۱۳۸۴)، مهارت های آموزشی و پرورشی (روش ها و فنون تدریس)، تهران: سمت.
- [۶] عظیمی، محمد حسن، شکرخواه، یونس (۱۳۹۴)، کودک، رسانه و ارتباط متقابل، فصلنامه علوم و فنون مدیریت اطلاعات، سال اول، شماره اول، زمستان ۱۳۹۴: ۹۴-۶۹.
- [۷] هارچی. اون و دیگران (۱۳۸۴)، مهارت های اجتماعی در ارتباطات میان فردی، ترجمه فیروز بخت، مهرداد و بیگی، خشایار، تهران: رشد.
- [۸] یوسفی، مریم (۱۳۹۳)، نگرش دانشجویان به نقش وسایل ارتباط جمعی در زندگی فردی و اجتماعی فصلنامه مطالعات جامعه شناختی ایران، سال چهارم، شماره چهاردهم، پاییز ۱۳۹۳: ۴۴-۲۷.